

Foucault: NADZOROVANJE IN KAZNOVANJE

- Oblast ali moč – oblast je nekaj, kar je moč imeti v posesti. Za Foucaulta to ni to, ampak nekaj, kar ima pozitivne učinke. Oblast, moč sta po njegovem v družbi razpršeni. Na podlagi tega, da moč na ljudi deluje, obstajajo neke prakse, institucije, ki delujejo. Da bi nas na to navadil, uporablja vojaške pojme.

- Taktika: vsakodnevne naloge; strategija: sestavljena iz taktik, je splošna usmeritev; manevri: način, kako uporabimo strategije.

- Dispozitiva (ni enako dispozicija kot pripravljenost za nekaj): to je tisto, s čimer nek vojaški poveljnik v določenem momentu vojskovanja razpolaga (kaka vojska, kako orožje, kako je razpostavljeno), povezuje se s pojmom strukture (organizacije), kako lahko mi tiste sile, ki jih imamo v danem trenutku organizirane, uporabimo.

- Govori tudi o pojmu duše; obravnava jo kot produkt vednosti, oblasti. Neka vednost lahko nastane šele tam, kjer so se sprostile neke sile. Duša je v tem primeru nek skupek moči, na katerega se oblast opre. Telo vpreže v svoje projekte ter ga disciplinira. Telesna disciplina prinese nek način rabe telesa.

- Dril: vojaki ponotranjijo nek način vedenja, ki je avtomatičen – dril duha. Primer: otroci v šoli – pogledajo otroke, če so urejeni, če ne, v njih proizvedejo sram/strah, da bo odkrit.

- Foucault poudarja, da so tisti ljudje, ki so dobri v podrejanju pravilom, dobri subjekti, ostali pa se upirajo. Npr. reklame – kažejo se podobe, do katerih mora posameznik zavzet odnos (debel/suh) – subjekte disciplinirajo (npr. moram manj jesti), subjekti se tako razporedijo (eni se držijo, drugi ne).

- Blišč muk - Foucault skuša obnoviti kakšen pomen ima mučenje - star režim. Poudari, da bi bilo narobe razumeti mučenje kot nenadzorovan izraz strasti. Mučenje je bilo v starem režimu organizirana oblika suverene oblasti – javno mučenje zato, da je pokazalo suvereno oblast. Spektakel maščevanja more bit sorazmeren z zločinom. Tajno sojenje, obtoženec mora sodelovati. Ljudje so v funkciji gledalca, kazni so v funkciji strašenja ljudi (sprva so uživali ter celo posredovali).

- Reforme, do katerih pride in s katerimi se začne kaznovanje – njihovo bistvo ni v tem, da bi omejevali kaznovanje. Ne gre za to, da bi zahtevali manj kaznovanja, le območje kaznovanja se razširi – mora zajemati vse. Bistvo novega razumevanja zločina je v tem, da prizadene celotno družbo, zato je zločinec na nek način izdajalec in se sam izloči iz družbe.

- Ali ga je mogoče vpeljati nazaj v družbo? Prav zaradi tega pride do novega pravnega postopka – postane javen in enoten za vse, vsi so enaki pred sodiščem. Družbeni okvir teh reform je prehod iz fevdalizma v kapitalizem (enakost pred zakonom, odprava zasebne lastnine,...).

- Ilegalizem: to so tista ravnanja, ki jih zakon označuje kot protipravna; kaže na neke družbene odnose, ki jih družba sicer priznava, so pa protipravni (npr. tihotapstvo – pomemben vir preživetja mnogih). V družbenih praksah vedno obstajajo ilegalizmi, npr. taki, ki so nujni za preživetje (Francija danes – študentje se upirajo spremembam).

- Primer: predmetni predpisi – vemo, kaj se kaznuje, imamo pa pričakovanja, da bo določene prekrške oblast tolerirala. Mp3 – države namenoma dopuščajo ilegalizem, ker se edino tako lahko ljudje v revnih državah dokopljejo do tehnologije.

Investiranje/kvadriljiranje:

- Investiranje: vlaganje moči v neke postopke; npr. libido se investira v določen objekt, človeku, za katerega gre, mu za ta objekt ni vseeno (npr. kadar nas razburi kaka malenkost). Energija oblasti, moči se investira v določena področja.

- Kvadriljiranje: razvrstitev nekega terena na kvadratke, da so ta področja lažje nadzorovali; oblast je skušala bolj sistematično nadzorovati ljudi oz. okolje. Večja investicija moči pomeni boljše razumevanje.

- Blagost kazni – v reformaciji se uveljavi zapor kot splošna oblika kaznovanja. Reformatorji tega niso hoteli, temveč je spremeniti kaznovanje tako, da bi zločinci in potencialni videli, da se zločin ne izplača. Kazen mora biti blaga, ker mora delovati vzgojno, zato je dolgotrajna, javna in ne na način, da bi nekoga poškodovala. (v smislu delo za lenuhe; sram za sramotilce; le za morilce so predvideli, da je smrt najprimernejša.)

- Zapor – zaprta hierarhična institucija; v njej so skriti, vsi imajo isto kazen ne glede na prestopke, zato le ta za reformatorje ni deloval. Vzame svobodo gibanja. Kazen naj bi delovala na predstave ljudi. Zapor deluje na telesa, čas (kdor je zaprt, ne razpolaga s svojim časom). Deluje na vsakdanje gibe in dejavnosti.

- S tem da zapor deluje zunaj družbe, se v kaznovanje vrne samovolja – zapornika skušajo narediti ubogljivega. Govori o disciplini – redna vadba in kar je rezultat redne vadbe je njena urejenost.

- Na prehodu iz 18. v 19. stoletje pride do spremembe v načinu kaznovanja, disciplina je bila že prej. Vojska, šola, manufaktura – oblast zgradi telo drugače kot prej, ga razgradi na prafaktorje, gibi so preusmerjeni na nize gibov (npr. vojaki, plesalci, športniki). Discipline delajo nastavke, da lahko oblast ves čas deluje na telo, ga nadzoruje. (Primer: vojska deluje tako, da gibe reorganizira – pozitivni učinek).

- Zakaj so zanimivi pisni viri: tehnična literatura, kako so se telesa lotili praktično. Skupno vsej tej literaturi je to, da so telesa na voljo vsem tistim, ki jih lahko disciplinirajo. Prostor se loči od drugih prostorov, organiziran je na način, da se lahko gibajo le na določen način (kasarna, internat,...); razporejenost prostora – disciplina je v tem, da je prostor razporejen za točno določeno število ljudi. Arhitekturno okolje je treba narediti funkcionalno, vendar diferencirano. Orodje vednosti je razpredelnica – vednost kje je kdo (dnevnik, sedežni red, ...). Da zadeva funkcionira, je potrebno stalno in neposredno nadzorovanje.

- Časovni raspored je bistven za nadzorovanje, saj se zagotovi organizacija telesa in gibov – Foucault govori o genezah (postopki, po katerih se razvrsti v napredovanja) – ljudi v isti situaciji se med seboj primerja. Bistven element discipline je sestava sil - organizirajo v vsote, ki so funkcionalnejše od celote same.

- Poudari, da je bistveno sredstvo hierarhična oblast, ki organizira pogled (npr. klopi v šoli) – prostor postane observatorij.

- Sankcija je mišljena kot kako se v samem postopku nadzorovanja posamezniki nagrajujejo in kaznujejo. Prej so nadzorovali ljudi bolj občasno, na daleč. Hierarhično nadzorovanje se opira na pogled – ideal je točka, od katere se je vse videlo. Normalizacijsko sankcioniranje – disciplina nagrajuje skozi razvrščanje posameznikov. Hkrati se nagrajuje in kaznuje (npr. zapor). Vsi so hkrati vrednoteni.

- Posamezniki delujejo, da sami sebe s pomočjo tega prepoznavajo, ocenjujejo. S tem se naredi snop urejenih podatkov. Tu oblast pridobi na učinkovitosti.

- Panoptikon – gre za to, kako čim boljše nadzirati (ideja Jamesa Bentham-a); tisti, ki nadzira, lahko skozi prozorno steno v nadzornem stolpu vidi slehernega zapornika v kateremkoli trenutku. Skušal je doseči popolno kontrolo, bistveno pri tem je, da bo s takšnim dispozitivom držal zapornike v strahu.

- V nasprotju s pričakovanji v praksi panoptikona se ni uveljavil, temveč se je uveljavil le model popolnega nadzora – tak, kjer se ljudje počutijo nadzorovane, pa če so ali pa ne.

- Oblast se tudi avtomatizira, tisti, ki je nadzorovan, predpostavlja ta pogled. Oblast se individualizira, ni več odvisna od osebe, ki nadzira.

- V 19. stol. se zapor oblikuje kot prevladujoča oblika kaznovanja. Uveljavi se kot korekcijski in disciplinski aparat. Individuum je predmet kaznovanja in ne kot prestopnik. Najprej se posameznika dokumentira, preučuje vse potencialno zločinskega v njem z namenom, da bi to zatrli – korekcijsko spoznavanje (iskali korenine zločinskosti v človeku). Človeka se obravnava kot potencialnega zločinca še preden je kaj storil. Nato pride do modeliranja kazni – kaznuje se tako, da se kazen odmeri. Merila presoje so taka, da so stalna. Ta merila so normativna – postavijo norme, kdo jih izpolnjuje in v skladu s tem kaznujejo/ nagrajujejo.

- Kritike zapora – niso spremenile te institucije; tisto, kar je družbeno nekoristno, je sam uspeh zapora. Načini kako se ljudi nadzira se spreminjajo. Danes obstaja vrsta institucij, ki pomagajo. Sredstva terapije so izpovedovanje.